

Discussienota Duurzame Wmo

2 april 2024

Discussienota Duurzame Wmo

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	1
A. Uitgangspunten	3
B. De Wmo in het kort	5
C. Ontwikkeling populatie en arbeidsmarkt.....	7
D. De Wmo-voorzieningen nader beschouwd	11
E. Financiën	15
F. Beleidsopties	18
G. Discussie	29
Bijlage 1. Wat is al vastgelegd	30

Inleiding

In 2023 kreeg bijna 1 op de 6 huishoudens en 1 op de 10 inwoners in Enschede een voorziening op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)¹. Dit aandeel zal de komende jaren niet kleiner worden. De inwoners tussen de 65 en 80 jaar zijn de grootste groep die gebruik maakt van de Wmo voorzieningen. De demografische prognose laat zien dat deze groep de komende jaren groter wordt. De vergrijzing is één van de grote veranderingen van de komende decennia, met brede impact op de samenleving. Niet alleen het aantal ouderen neemt toe, maar het aandeel 80+’ers in die groep stijgt ook. Dat noemen we “dubbele vergrijzing”.

Daarnaast is er ook een groep inwoners die op jongere leeftijd ondersteuning en begeleiding nodig heeft om mee te kunnen doen. Een groep inwoners die (tijdelijk) kampt met mentale en/of fysieke beperkingen. Ook hebben gemeenten in de afgelopen jaren een grotere verantwoordelijkheid gekregen voor personen met verward gedrag en is er een grotere rol voor het lokale wijkteam om aan te sluiten/samen te werken met de eerstelijns verzekeringszorg (zoals huisartsen).

Voor onze inwoners is het belangrijk dat zij, als het nodig is, ondersteuning krijgen om zo lang mogelijk zelfstandig thuis te kunnen blijven wonen en mee te kunnen doen aan de samenleving. Ons streven is en blijft om dat op een warme, sociale en menselijke manier te doen zoals we met “de menselijke maat” hebben afgesproken.

Tegelijkertijd staat de betaalbaarheid van de Wmo steeds meer onder druk en lopen de personeelstekorten in zorg & welzijn de komende jaren op. De effecten van het toenemende aantal inwoners dat ondersteuning nodig heeft, de toenemende complexiteit en intensiteit van hulpvragen en de onvoldoende personeelscapaciteit worden steeds voelbaarder.

Dat plaatst ons voor uitdagingen die we in deze discussienota² met u willen delen.

De opgave waar we als gemeente voor staan:

“Hoe blijven we de Wmo op een warme, sociale en menselijke manier uitvoeren en houden we dat betaalbaar en uitvoerbaar?”

De uitkomsten van de bespreking van deze discussienota met uw raad vertalen we naar een strategienota die we 10 juni 2024 aan uw raad voorleggen.

¹ Bron: Twentse monitor sociaal domein

² Deze nota legt de focus op de lokale Wmo. De zogenaamde centrumgemeentetaken: Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang, worden in deze discussienota buiten beschouwing gelaten.

Totstandkoming van deze discussienota

Om te komen tot deze discussienota zijn er verschillende stappen ondernomen. Naast literatuuronderzoek en analyse van cijfers is er geïnvesteerd in het betrekken van diverse kennisdragers; ervaringsdeskundigen (cliënten), cliëntondersteuners, uitvoering, beleid en experts. In de afgelopen maanden hebben we met hen veel gesprekken gevoerd om tot een duurzame Wmo te komen. Daarnaast hebben we twee werkbijeenkomsten georganiseerd waar we de vraagstukken, analyse en mogelijke oplossingen samen hebben verkend en besproken. De uitkomsten ervan zijn verwerkt in deze nota. Daarnaast hebben we met de leden van de werkgroep toegankelijkheid en de werkgroep Wmo van de BAS een aantal keer gesproken over de opgave. En van gedachten gewisseld over de kansen en de bedreigingen.

Op 9 november 2023 is het proces om te komen tot een discussienota duurzame Wmo gestart met een bijeenkomst waarin de opgave rondom de uitvoering van de Wmo is verkend. In een brainstorm over hoe het er in 2035 uit zou kunnen zien is gediscussieerd over mogelijke richtingen en verwachte veranderingen. Deelnemers hieraan waren: beleid en uitvoerende medewerkers en vertegenwoordigers vanuit zorgaanbieders.

Aanzet tot vernieuwing.

Op 29 februari 2024 hebben professionals uit het veld, vertegenwoordigers van de bewonersadviesraad, medewerkers van de kennisinstellingen UT-Saxion-ROC Twente, zorgaanbieders en beleidsadviseurs van de gemeente zich gebogen over de vraag hoe we de praktijk van de Wmo kunnen vernieuwen. Het ging over ondersteuning organiseren, voorzieningen binnen het voorliggende veld van algemene voorzieningen Wmo, collectieve voorzieningen, normaliseren, sterkere sociale basis op buurt en straatniveau, vitaal & gezond, zorg & technologie.

Dat heeft geleid tot een aantal aanzetten om te komen tot vernieuwing en het aanbod van de kennisinstellingen om samen op te trekken in het ontwerpen en uitwerken van projecten.

Vervolg

Op basis van deze discussienota en het gesprek met uw raad sturen we uw raad de definitieve voorstellen voor de strategie duurzame Wmo.

Leeswijzer

De discussienota is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk A beschrijven we de uitgangspunten waarmee we van start zijn gegaan. Hoofdstuk B gaat over waar de Wmo voor staat en wat dat in de praktijk betekent. Hoofdstuk C gaat over de ontwikkeling van de populatie en arbeidsmarkt. In hoofdstuk D worden de Wmo-voorzieningen nader beschouwd. De financiën worden in hoofdstuk E op een rij gezet. De verbeterkansen staan genoemd in hoofdstuk F. We sluiten in hoofdstuk G af met een aantal discussiepunten aan uw raad waarmee u ons richting(en) meegeeft voor het vervolg dat we u in de strategienota aanbieden.

A. Uitgangspunten

Voordat we nader ingaan op de ontwikkelingen en de analyse gaan we in op het kader dat de gemeente in de afgelopen jaren op het sociale domein heeft geformuleerd en uitgedragen. Dat kader kunnen we vervatten in zes uitgangspunten, die hierna worden toegelicht.

Warm en sociaal

De relatie tussen gemeente en inwoners is één van de belangrijkste pijlers waarop wij ons werk doen. Dat geldt zeker als inwoners zich melden met een ondersteuningsvraag. We kijken samen met de inwoners op welke manier we steun kunnen bieden. Zo dichtbij als mogelijk, rekening houdend met de individuele omstandigheden. Menselijke waardigheid en duurzaam perspectief zijn onze kernwaarden, zoals vastgelegd in onze visie “opgave inclusief Enschede”. Evenals doen wat nodig is en samenwerken vanuit de denk- en leefwereld van onze inwoners. Het uitgangspunt is dat we de Wmo warm en sociaal uitvoeren.

Menselijke Maat

Op 8 maart 2021 is uw gemeenteraad unaniem akkoord gegaan met een extern onderzoek naar maatwerk in de uitvoering van de Wmo en de Participatiewet. Citaat uit het initiatiefvoorstel:

Er leven zorgen over de vraag of de uitvoering van deze wetten voldoende rekening houdt met de individuele omstandigheden van de mensen. Neemt het college daarbij ook de ruimte om naar individuele omstandigheden te kijken? Ook na gesprekken tussen het gemeentebestuur en betrokkenen zijn deze zorgen blijven bestaan. In het gesprek tussen de gemeenteraad en het college waren beide het eens dat het verstandig is om nu een aantal deskundigen van buiten de gemeente in te schakelen.

De hierop ingestelde commissie Vonk constateert dat de gemeente in de eerste helft van het laatste decennium een streng beleid heeft gevoerd op het terrein van de Participatiewet en de Wmo, met nadelige gevolgen voor kwetsbare inwoners die een beroep moeten doen op de gemeenschap. De aanbevelingen van de commissie Vonk zijn nagenoeg geheel overgenomen in een unaniem gesteunde motie waarin onder meer het college wordt opgedragen:

- Om te werken vanuit een nieuwe mensvisie met een duidelijke waardenoriëntatie waarbij de menselijke maat een centrale rol speelt;
- Te voorkomen dat burgers belastende bezwaarschriftprocedures moeten doorlopen, “doe het in één keer goed!”

De richtlijnen die we met elkaar hebben afgesproken in de discussie “menselijke maat” zijn belangrijke uitgangspunten voor de uitvoering van de Wmo.

Gedeelde verantwoordelijkheid

De houdbaarheid van de Wmo is niet een verantwoordelijkheid van de gemeente Enschede alleen. De samenleving speelt daarin ook een belangrijke rol. De overheid en de zorg kunnen nooit wat de samenleving wel kan: liefdevol naar elkaar omzien en zorgen voor gemeenschapszin.

Vanuit dit perspectief moeten we antwoord vinden op de vraag hoe we de ondersteuning en zorg lokaal organiseren en wat we verwachten van onze inwoners. Vragen waarop we antwoorden willen vinden in een maatschappelijke dialoog. Veel inwoners zijn al vrijwilliger en mantelzorger. We hebben als gemeente een belangrijke verantwoordelijkheid om hierop toe te voegen, te faciliteren en/of belemmeringen weg te nemen. We moeten met z'n allen aan de slag.

Ook de landelijke overheid en de zorgorganisaties spelen een rol om te komen tot een houdbare Wmo. Het is een uitdaging die overal op de agenda staat, niet alleen in Enschede.

Waken voor maakbaarheid

Het leven is niet maakbaar en past niet in wiskundige formules. We kunnen niet al het lijden of ongemak wegnemen. De Wmo is een voorziening die onze inwoners moet ondersteunen als ze door omstandigheden of ouderdom vastlopen.

Waken voor maakbaarheid betekent ook realistisch zijn wat we als gemeente wel, maar ook niet kunnen beïnvloeden. Als inwoners recht hebben op een Wmo-voorziening, dan zal de gemeente daarvoor moeten zorgen. Evenmin kunnen we de autonome kostenstijgingen als gevolg van inflatie en loonontwikkeling bij de zorgverleners een halt toeroepen.

Dat wil niet zeggen dat er geen ruimte is om samen te kijken naar verbeterkansen. Die liggen er zeker naar onze mening. Maar dat vraagt om visie, vasthoudendheid en lange adem waarbij harde garanties niet op voorhand zijn te geven. We vinden het belangrijk dat onze inwoners op het vangnet van de Wmo kunnen blijven rekenen.

Eén gemeente

De vragen voor ondersteuning van inwoners zijn divers en vragen een brede blik en analyse en een multidisciplinaire aanpak.

De Wmo heeft veel verbindingen met andere onderdelen van de gemeentelijke uitvoering. Denk aan de inzet op gezondheid en sport & bewegen, wijkgericht werken, het thema vergrijzing, de woonzorgvisie ouderen, de opdracht van welzijn en de wijkteams, enzovoort. We willen die samenhang niet uit het oog verliezen en rekening houden met de uitgangspunten en doelen van beleid op deze verwante beleidsterreinen.

Uitvoerbaar en betaalbaar

De Wmo is een opneemregeling. Dat betekent dat als inwoners aangewezen zijn op ondersteuning gemeenten ervoor moeten zorgen dat zij die ondersteuning ook daadwerkelijk krijgen. Arbeidsmarktkrapte leidt ertoe dat minder mensen beschikbaar zijn om die ondersteuning ook daadwerkelijk te leveren. Daarnaast zien we ook dat de uitgaven niet de gelijke pas lopen met de rijksbijdragen. Voor het eerst sinds de invoering van de Wmo in 2015 verwachten we over 2023 een negatief jaarresultaat op de Wmo lokale maatwerkvoorzieningen. De jaren voor 2023 is het gelukt om financiële taakstellingen te realiseren én binnen de begrote budgetten te opereren.

Al met al is duidelijk dat we werk te doen hebben. We willen dat de Wmo een betaalbare regeling blijft. En dat we in een situatie van ernstige schaarste de beschikbare professionals zo goed mogelijk inzetten. Dat wordt een enorme opgave, die ook veel van onze samenleving gaat vragen.

B. De Wmo in het kort

Waar gaat de Wet maatschappelijke ondersteuning over en wat betekent dat in de praktijk? Hieronder geven we een korte schets van het doel van de wet en hoe we daar in Enschede uitvoering aan geven.

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015)

De Wmo is per 2015 ingegaan. De wet heeft als doel ervoor te zorgen dat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en mee kunnen doen aan de samenleving. Inwoners kunnen ondersteuning krijgen als dat op eigen kracht niet (meer) lukt en hiervoor ook geen hulp vanuit het sociale netwerk kan worden gekregen. Ons uitgangspunt hierbij is: lichte ondersteuning waar mogelijk, zwaardere zorg en ondersteuning waar nodig.

Die Wmo ondersteuning kan van alles inhouden, zoals:

- woningaanpassing zoals een traplift of aangepaste badkamer
- hulpmiddelen zoals scootmobielen en rolstoelen
- individuele- of groepsbegeleiding
- ondersteuning in het huishouden
- hulp bij vervoer, zoals de Regiotaxi
- begeleid wonen

Deze voorzieningen noemen we individuele maatwerkvoorzieningen.

Toegang

Sinds de decentralisaties van de Participatiewet, Jeugdwet en de Wmo in 2015 is de gemeente Enschede, net als andere gemeenten, verantwoordelijk om het stelsel van zorg en ondersteuning voor haar inwoners te organiseren. Wijkteams nemen hier een centrale positie in. Enschede heeft ervoor gekozen om negen stadsdeelgerichte wijkteams te vormen. Alle wijkteammedewerkers zijn gemandateerd voor de uitvoering van de Jeugdwet en de Wmo.

Verder zijn er op tien plekken verspreid over de stad wijkwijzers. Hier kunnen de inwoners ook terecht voor vragen over Wmo, hulp of zorg.

Als op de één of andere manier duidelijk wordt dat het mensen niet meer lukt om op eigen kracht zelfstandig te blijven wonen en/of deel te nemen aan de maatschappij dan vormt zich een vraag om ondersteuning. Rechtstreeks, of via familie of bijvoorbeeld de huisarts, komen inwoners terecht bij de wijkwijzers, het wijkteam of de gemeente (via de Frontoffice). Dit kan door binnen te lopen, of door te bellen of via de mail. Samen met vrijwilligers of professionals wordt nagegaan welke stappen gezet kunnen worden om te helpen. Dat kan resulteren in een Wmo-melding.

Onderzoek

Als een Wmo-melding binnenkomt werken we in de wijkteams volgens het stappenplan zoals dat door de Centrale Raad van Beroep is gedefinieerd.

De stappen zijn:

Stap 1: Na de melding dient eerst de precieze hulpvraag te worden geduid.

Stap 2: Vervolgens moet bepaald worden wat –kort gezegd– de beperkingen in de zelfredzaamheid en participatie zijn.

Stap 3: Als deze beide vragen op papier staan, kan (en moet) inzicht worden verkregen in de aard en omvang van de door de gemeente te organiseren noodzakelijke maatschappelijke ondersteuning.

Stap 4: Daarna moeten de eigen kracht, gebruikelijke hulp, mantelzorg, hulp uit het sociale netwerk en algemene voorzieningen in kaart gebracht worden, althans moet bezien worden of –en zo ja: in welke mate– deze aanwezig zijn.

Stap 5: Vervolgens dient geconcludeerd te worden of er voor de gemeente uiteindelijk nog iets te compenseren overblijft.

Stap 6: Zo nodig wordt in het individuele geval specifieke deskundigheid ingeschakeld.

Op deze manier zorgen we ervoor dat onze inwoners oplossingen krijgen aangereikt en zo nodig een maatwerkvoorziening krijgen.

Bredere reikwijdte

Voor de volledigheid, de Wmo houdt méér in dan het verstrekken van maatwerkvoorzieningen aan onze inwoners. In de Wmo is ook vastgelegd dat de gemeente zoveel mogelijk moet voorkomen dat inwoners op maatschappelijke ondersteuning zijn aangewezen door te investeren in preventie.

De volgende opgaven worden in de wet beschreven:

- het bevorderen van de sociale samenhang, veiligheid en leefbaarheid
- het bevorderen van toegankelijkheid voor mensen met een beperking
- het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld
- mantelzorgers en vrijwilligers in staat stellen hun taken uit te voeren
- het zoveel mogelijk voorkomen dat inwoners op maatschappelijke ondersteuning zijn aangewezen
- algemene voorzieningen te bieden voor maatschappelijke ondersteuning

We bezien in deze discussienota vanuit de hele breedte de mogelijkheden om invloed uit te oefenen op het stelsel voor uitvoering van de Wmo.

De wet, de bedoeling, de ontwikkeling

De Wmo gaat niet uit van rechten en aanspraken van het individu, maar gaat uit van voorzieningen en van compensatie ter bevordering van de participatie en zelfredzaamheid in het dagelijks leven van de inwoner. Het uitgangspunt hierbij is: lichtere ondersteuning waar mogelijk, zwaardere zorg en ondersteuning waar nodig. Gemeenten kregen daarvoor beleidsruimte om vorm en inhoud te geven aan de wet.

Echter, de afgelopen 9 jaar is de wet op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven gecentraliseerd. Voorbeelden:

- Het door het parlement ingestelde abonnementstarief
- Algemene Maatregel van Bestuur die gemeenten verplicht een reële prijs te hanteren
- Regels over inkoop & aanbesteding
- Regels over de “toegang” tot de Wmo
- Regels over cliëntondersteuning
- Bindende uitspraken van de Centrale Raad van Beroep

Mede hierdoor is lokale beïnvloedingsruimte op de individuele maatwerkvoorzieningen flink beperkt. Zo is er geen ruimte om onderdelen “algemeen gebruikelijk” te verklaren en daarmee buiten het voorzieningenpakket te plaatsen³.

In de volgende twee hoofdstukken gaan we nader in op :

- de ontwikkeling van de vraag naar ondersteuning van inwoners;
- de ontwikkeling van het aanbod van voorzieningen.

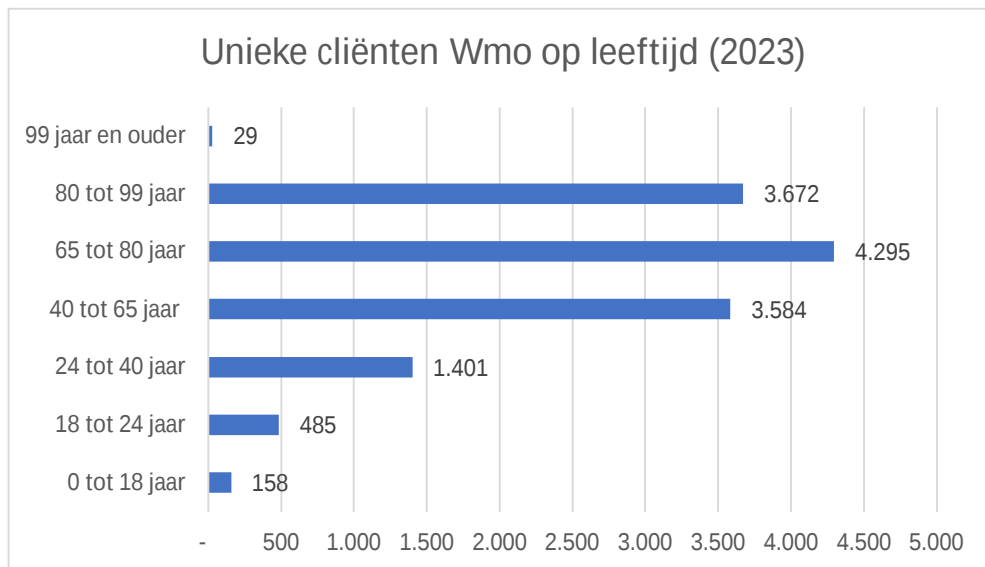
³ Bron: “historische analyse van de Wmo” januari 2024 van ministerie vws en vng) [file \(overheid.nl\)](https://file.overheid.nl)

C. Ontwikkeling populatie en arbeidsmarkt

In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in hoe de vraag naar ondersteuning vanuit inwoners zich heeft ontwikkeld en wordt een vergelijking gemaakt met andere gemeenten.

Huidig gebruik naar leeftijd

In het volgende diagram ziet u een overzicht van de leeftijdscategorieën in Enschede die gebruik maken van Wmo-voorzieningen.

Bron: Enschedees informatiesysteem, COGNOS, 27-10-2023

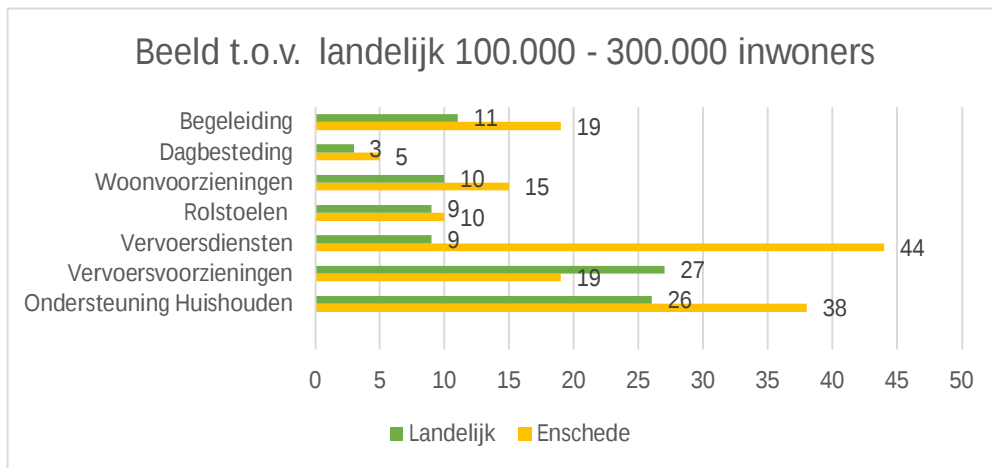
Het overgrote deel van de inwoners die gebruik maken van Wmo maatwerkvoorzieningen is ouder dan 40 jaar, respectievelijk 65 jaar. Voeg daarbij de cijfers over de vergrijzing: het aandeel 65-plussers wordt steeds groter, ook in absolute zin, en mensen worden steeds ouder.

Enschede kent een hoger gebruik dan andere gemeenten

Enschede kent een relatief hoog aantal inwoners met een Wmo maatwerkvoorziening⁴ vergeleken met andere steden tussen de 100.000 en 300.000 inwoners.

Hieronder ziet u een grafische weergave. De gegevens dateren uit 2023, de getallen zijn per 1000 inwoners.

⁴ In bovenstaande diagram zijn alleen de voorzieningen opgenomen die zich laten vergelijken met de landelijke cijfers. Door de verschillende lokale registraties is dit niet voor alle maatwerkvoorzieningen mogelijk.

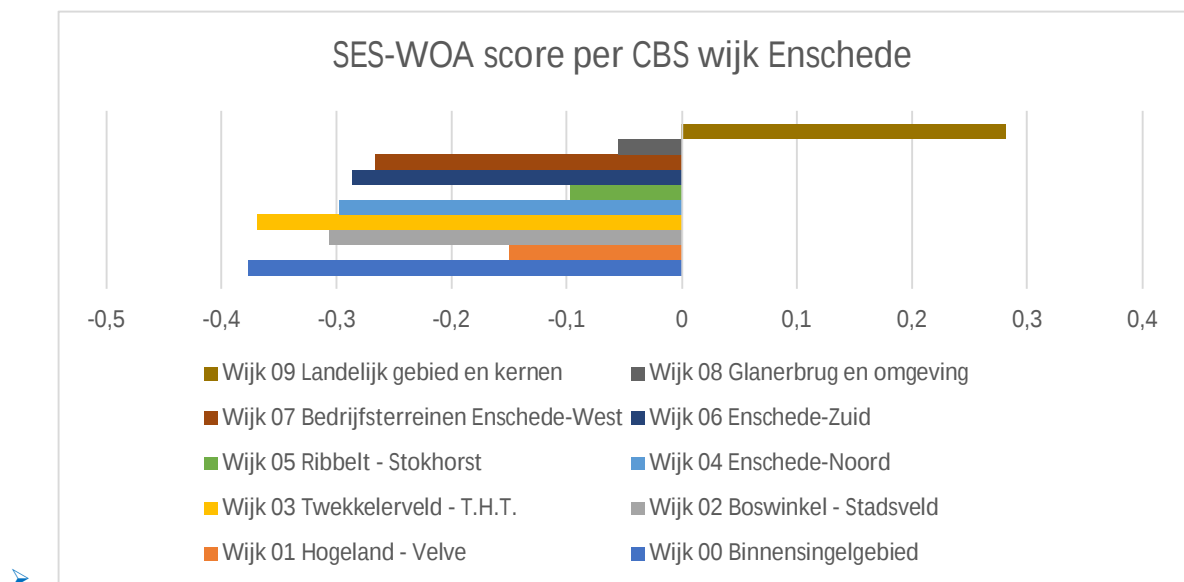

Hoe is de afwijking te verklaren

Enschede kent in verhouding meer chronisch zieken, verminderde mobiliteit, lage mate van gezond bewegen en veel eenzaamheid, met als gevolg een groter beroep op ondersteuning. Dit zorgt ook voor negatievere scores op gezondheid en sociale participatie (eenzaamheid) en een hoger percentage van de bevolking dat zich de gangbare levensstandaard niet kan veroorloven (materiële deprivatie).

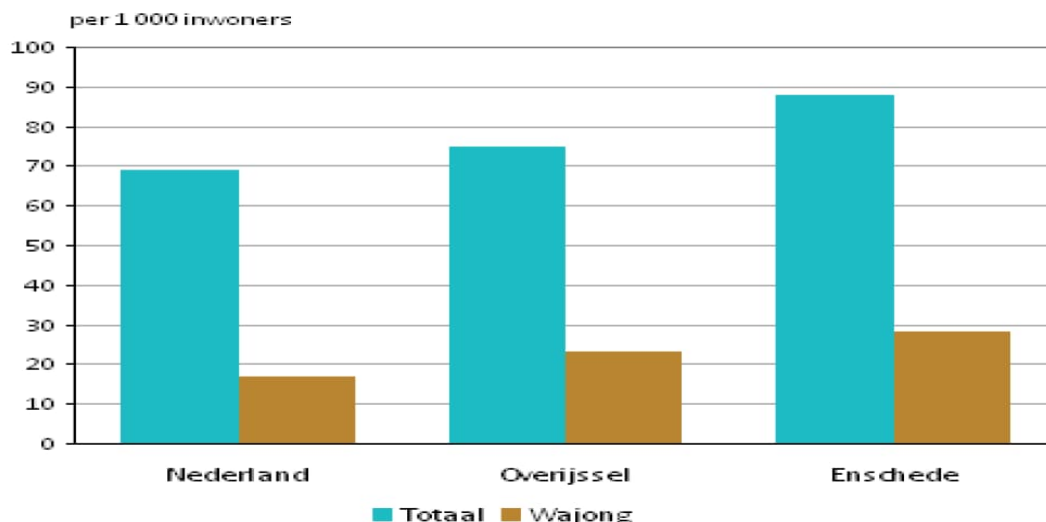
Dit komt tot uitdrukking in de SES-WOA score. De sociaaleconomische status (SES), gebaseerd op Welvaart, Opleiding en Arbeid (WOA), is een indicator om de maatschappelijke positie van personen of huishoudens te bepalen. De gemiddelde SES WOA-score in Nederland is 0. We zien dat Enschede ruim negatiever scoort dan de andere grote gemeentes. We zien ook dat dit, met uitzondering van het buitengebied, voor alle wijken en buurten in geheel Enschede van toepassing is.

Hierna de SES-WOA score per CBS wijk (en het aandeel arbeidsongeschiktheid).

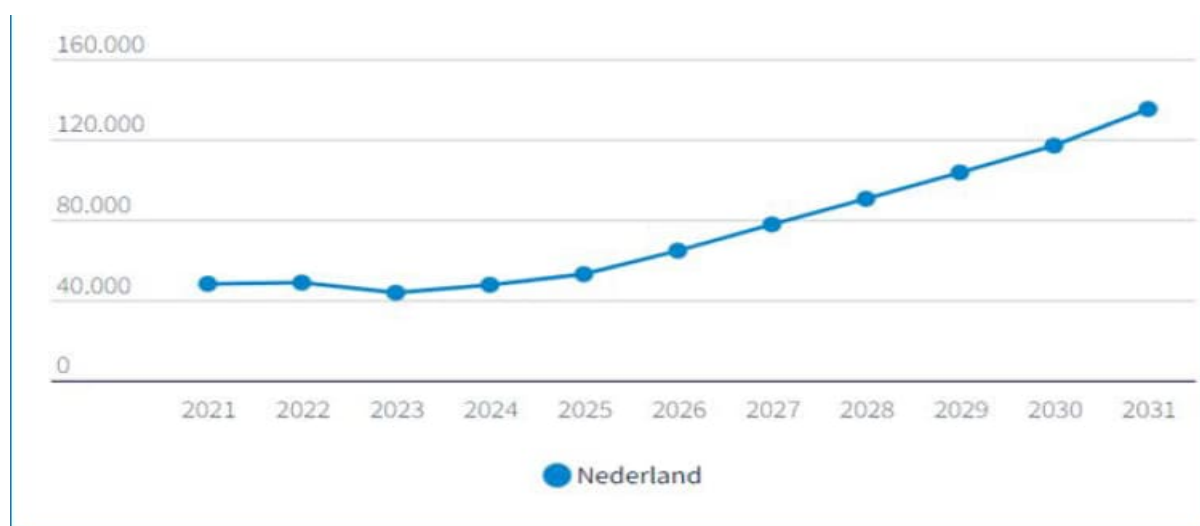
Hierin is te zien dat de SES-WOA score alleen in het landelijk gebied en kernen boven de 0 is. In de andere gebieden is het negatief. Dit beeld uit de SES-WOA score per wijk komt overeen met de gegevens die we in 2021 – 2022 hebben verzameld over de staat van de buurten in onze stad(sdelen).

Een andere indicator betreft het aantal inwoners met een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Enschede kent ook een relatief hoog aantal mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering, en dus beperkingen. Dat hangt ongetwijfeld samen met gezondheidskenmerken. Hieronder het aantal personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (AO) afgezet tegen totalen in Nederland en Overijssel (bron CBS-rapport 2019).

Beschikbaarheid personeel

De druk in de zorg (en jeugdhulp) is hoog. Er zijn steeds meer inwoners die zorg nodig hebben, maar het aantal mensen dat zorg verleent kan niet even hard meegroeien. Dagelijks zoeken zorgaanbieders naar oplossingen zodat de zorg door kan gaan. Ook zien we de inspanningen van de zorgmedewerker om iedereen adequaat te helpen. Het arbeidsmarkttekort is blijvend. De druk is nu al hoog en bij ongewijzigd beleid neemt tussen 2025 en 2030 het tekort aan personeel nog verder toe. Zie hiervoor onderstaand figuur.

Figuur 1. Arbeidsmarkttekort in de sector zorg en welzijn in personen.
(Bron: Prognosemodel Zorg en Welzijn (<https://www.prognosemodelzw.nl/>))

Onderstaand citaat uit een brief d.d. 13 oktober 2022 van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en Nederlandse Zorgautoriteit aan de ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, onderstreept bovenstaande en leert ook welke opdracht er is.

“De kwaliteit en de toegankelijkheid van de zorg in Nederland staan onder toenemende druk. We zien dat de disbalans tussen zorgvraag en zorgaanbod snel groeit. De stijgende zorgvraag gaat niet gepaard met een toename van het aantal mensen dat in de zorg werkt.”

Deze ontwikkeling is herkenbaar in Enschede en reeds voelbaar. In februari heeft u van ons een [raadsbrief](#) ontvangen over de arbeidsmarkt ondersteuning huishouden. De aanleiding voor deze brief was tweeledig. Onze gecontracteerde aanbieders melden ons dat ze in toenemende mate door personele problematiek moeite hebben de planning rond te krijgen en de inwoner te bedienen. Tegelijkertijd lopen de wachttijden bij de toegang op. Hier liggen meerdere oorzaken aan ten grondslag, waaronder personeelskrapte, maar ook toenemende complexiteit van de hulpvraag.

Personeel in de zorg & ondersteuning, zowel in de uitvoering als in de ontwikkeling (beleid) wordt voor Enschede grotendeels opgeleid bij onze kennisinstellingen ROC, Saxion en UT. Alle reden om te zorgen voor een goede samenwerking (bijvoorbeeld in stages en projecten) om daarmee Enschede als toekomstige werkplek te promoten. Daarvoor geeft een programmatische samenwerking met de kennisinstellingen mogelijkheden.

D. De Wmo-voorzieningen nader beschouwd

In dit hoofdstuk geven we meer actuele informatie over de verschillende Wmo-maatwerkvoorzieningen en de algemene Wmo-voorzieningen, waarbij ook inzicht wordt gegeven in gebruik en kosten over de afgelopen 4 jaar.

Ondersteuning huishouden

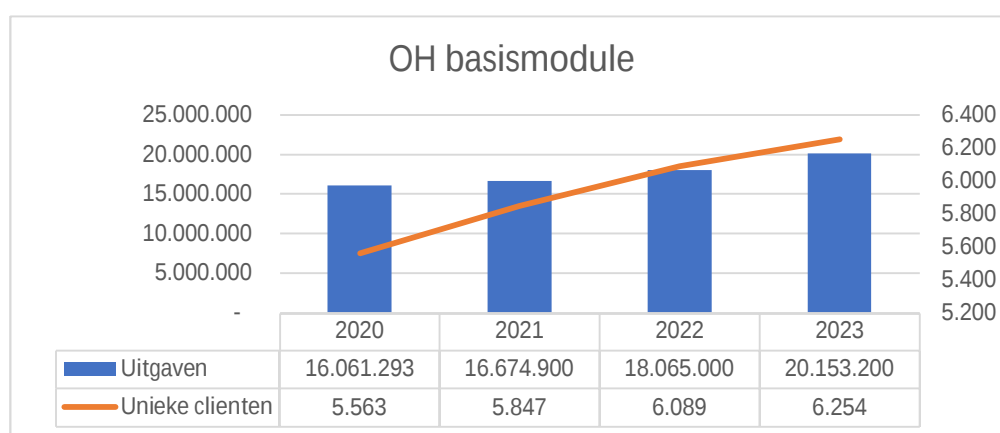
Als een inwoner niet in staat is om zelf of met hulp van zijn sociale netwerk zijn huis voldoende schoon en leefbaar te houden kan het nodig zijn om ondersteuning huishouden in te zetten. Indicaties voor ondersteuning huishouden (OH) worden afgegeven op basis van het aantal uren per week, met ruimte voor flexibel maatwerk waarbij expliciet rekening gehouden wordt met de situatie van onze inwoners.

Met ingang van 1 januari 2024 is het volgende veranderd:

1. De financiering vindt nu plaats volgens PxQ (= prijs per uur) en niet langer op alleen resultaat;
2. We zijn van twee tarieven (basis en basis mét regie) overgegaan naar één tarief;
3. Voor het indiceren van het benodigde aantal uren/minuten wordt het HHM-normenkader 2019 met aanvullende instructie 2022 gehanteerd; de totaal geïndiceerde tijd wordt op 5 minuten naar boven afgerond:
 - a. alle inwoners die nu nog een resultaatbeschikking hebben (schoon en leefbaar huis) worden opnieuw geïndiceerd en ontvangen een nieuwe beschikking.
Hier trekken we heel 2024 voor uit
 - b. Een inwoner ontvangt een beschikking. Daarna stemmen de inwoner en de zorgaanbieder onderling af hoe, wanneer, etc. de huishoudelijke ondersteuning plaatsvindt.

Enschede heeft 14 aanbieders gecontracteerd om vanaf 1 januari 2024 OH te leveren. De inwoner heeft de vrijheid om zelf te kiezen voor een aanbieder. Het is ook mogelijk om met een persoonsgebonden budget (pgb) zelf deze huishoudelijke hulp in te kopen. Dit kan bij een professionele aanbieder waar we geen contract mee hebben, een ZZP-er of door iemand uit het eigen sociale netwerk.

Gebruik OH

We zien hier dat het aantal inwoners dat een beroep doet op de zorg is gestegen met 12,4% in 4 jaar. De uitgaven zijn gestegen met 25%. Dit heeft te maken met de genoemde stijging van het volume én gestegen tarieven. De gemeenten zijn door rijksbeleid verplicht om reële tarieven te betalen en dat betekent dat CAO-verhogingen, inflatie en andere kosten worden doorberekend.

Hulpmiddelen, woon- en vervoersvoorzieningen

Hulpmiddelen

Met hulpmiddelen bedoelen we rolstoelen, scootmobielen, toilet- en douchevoorzieningen, drempeelhulpen, kindershulpmiddelen (buggy's/autostoelen/vijfpuntsgordel), aangepaste (driewiel/tandem) fietsen. Er zijn contracten met drie leveranciers (Meyra, Medipoint en Welzorg).

Losse woonvoorzieningen

We plaatsen een heel scala aan losse woonvoorzieningen, zoals trapliften, deurautomaten, tilliften en toilet- en douchehulpmiddelen. Er wordt per situatie gekeken naar de beste mogelijkheid en de partij die het snelste kan leveren. In 2023 hebben we het contract trapliften opnieuw aanbesteed. Daarbij is er sprake van een versimpeling binnen de types trapliften die geplaatst worden.

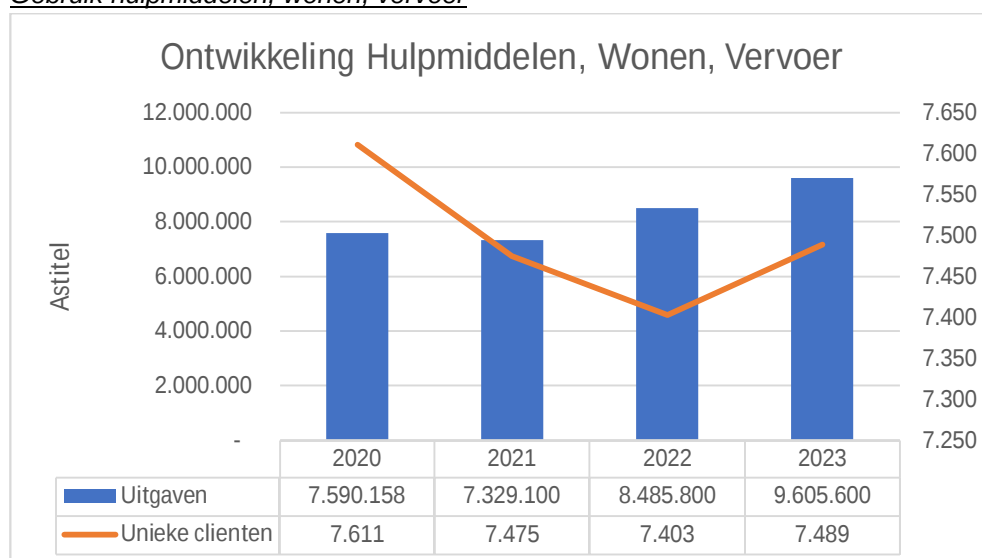
Woningaanpassingen

Woningaanpassingen betreffen vaste woonvoorzieningen, variërend van het drempelvrij maken van een huis tot het realiseren van een slaap- en badkamer op begane grond. Er wordt gewerkt met een landelijk geaccepteerd normenkader (Casadata) en we bieden de mogelijkheid dat de inwoner onder eigen regie de aanpassing laat uitvoeren door een zelf te kiezen partij of dat de aanpassing onder regie van de gemeente wordt uitgevoerd.

Vervoer Regiotaxi en dagbesteding

Er is één vervoerder voor de Regiotaxi. Inwoners betalen een relatief klein bedrag per kilometer en de gemeente vult het overige deel aan. Per 1 augustus 2023 is het nieuwe contract ingegaan voor vervoer naar dagbesteding. De grootste verandering is de opbouw van het tarief. Eerder werd er gefactureerd met een vaste ritprijs, gebaseerd op een per perceel gemiddeld aantal kilometers. In het nieuwe contract wordt er gefactureerd op basis van de daadwerkelijk gereden kilometers. Voor Enschede is dit relatief voordelig, want inwoners rijden met name binnen onze eigen gemeentegrens. Dit voordelige effect wordt door de hoge indexatie percentages gedempt.

Gebruik hulpmiddelen, wonen, vervoer

We zien dat het aantal inwoners dat een beroep doet op deze voorzieningen niet is gestegen en zelfs gedaald. Dat vraagt nader onderzoek.

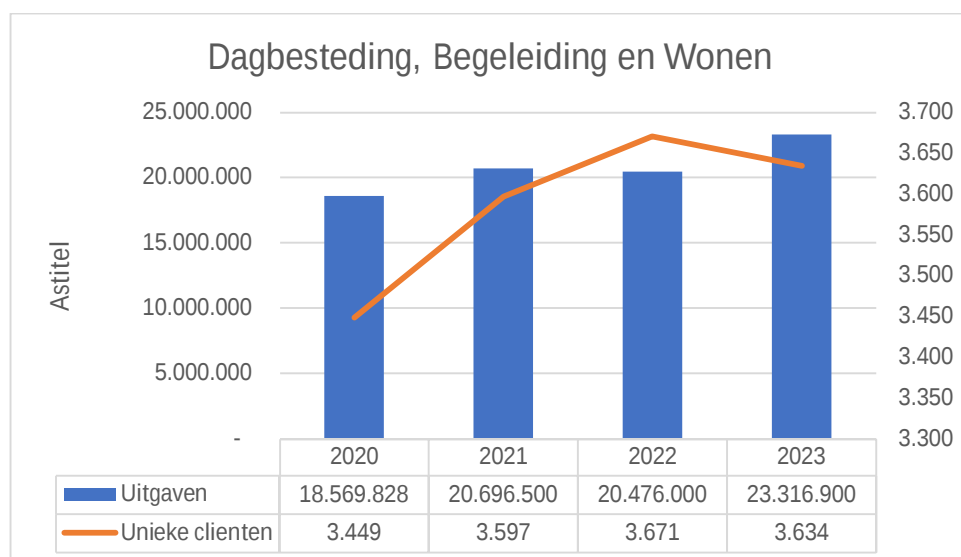
Voor vervoer geldt er relatief meer mensen gebruik maken van de Regiotaxi, maar dat het aantal kilometers wat er gereisd wordt relatief laag blijft. Voor hulpmiddelen is er geen eenduidige verklaring. Zo zien we dat meer en meer hulpmiddelen ook op de markt vrij verkrijgbaar zijn zoals scootmobielen en driewielers. Het is voorstelbaar dat meer inwoners zelf in deze vorm van ondersteuning voorzien en geen beroep doen op de Wmo.

De daling van 1,6% ten opzichte van 2020 van het aantal unieke cliënten staat tegenover een stijging van de kosten van bijna 27%. Dit is grotendeels te verklaren door de hogere kosten van materialen, technologische innovaties van hulpmiddelen en hogere personeelskosten.

Dagbesteding, begeleiding, wonen en verblijf

Inwoners zijn soms niet in staat om op eigen kracht deel te nemen aan de samenleving vanwege ziekte, beperking of leeftijd. In die gevallen kan de Wmo ondersteunen in het bieden van dagbesteding. Ook komt het voor dat iemand niet of slecht in staat is om zelf regie te voeren over algemene dagelijkse zaken zoals persoonlijke verzorging, huishouding, boodschappen en dergelijke. Maar het kan ook gaan om sociale zelfredzaamheid. Dan komt ondersteuning in de vorm van begeleiding aan de orde. Daarnaast is er een kleine groep inwoners met de grondslag licht verstandelijke beperking, die aangewezen zijn op een beschermde woonvorm.

Gebruik dagbesteding, begeleiding en wonen

De stijging van het aantal unieke cliënten is ruim 5% ten opzichte van 2020; en we zien dat de zorgduur en intensiteit stijgt, de ondersteuningsvragen zijn complexer omdat mensen langer zelfstandig thuis wonen en bij het ouder worden meervoudige beperkingen hebben. We zien dat in meer situaties regie moet worden toegevoegd omdat inwoners niet in staat zijn om zelf voldoende structuur aan te brengen in het leven. Verder zien we ook dat er meer uren en langer zorg en ondersteuning nodig zijn. Dit is in lijn met de dubbele vergrijzing. Dit vertaalt zich dan ook in een hogere stijging van de kosten van ruim 25% in vier jaar tijd. Daarbij is er ook hier sprake van indexatie en tariefstijgingen.

Algemene Wmo-voorzieningen

Een algemene Wmo-voorziening is het aanbod van diensten of activiteiten dat, zonder voorafgaand onderzoek naar behoeften, persoonskenmerken en eigen mogelijkheden, toegankelijk is voor een vooraf duidelijk omschreven doelgroep, en dat is gericht op maatschappelijke ondersteuning.

Een algemene voorziening wordt gefinancierd middels een subsidie. Vooraf wordt een business-case opgesteld. Dit moet inzichtelijk maken wat het doel is, welke resultaten behaald moeten worden en welk effect de voorziening financieel heeft. De aanvraag, subsidieverlening moet voldoen aan de vereisten die zijn vastgelegd in de subsidie verordening algemene voorzieningen 2015

We kennen in Enschede op dit moment de volgende algemene voorzieningen die worden gefinancierd vanuit de Wmo en in een aantal gevallen ook deels vanuit de Participatiewet. Het is een lange lijst die over het algemeen gericht is op een specifieke doelgroep voor begeleiding en dagbesteding.

Organisatie	Type
Humanitas Onder Dak – Algemene voorziening	Individuele begeleiding
Humanitas Onder Dak – Performance Factory	(Arbeidsmatige) dagbesteding
Humanitas Onder Dak – Pension Vredenberg	Begeleiding, Regelen dagelijkse zaken
Leger des Heils – Algemene voorziening	Individuele begeleiding, gezinsaanpak en dagbesteding
Leger des Heils – VIP-traject	(Arbeidsmatige) dagbesteding
Stichting Surplus	(Arbeidsmatige) aanbesteding
Livio – Algemene voorziening	Dagbesteding
De Viermarken	Dagbesteding
De Posten	Dagbesteding
Tetem	Dagbesteding
Estinea	Dagbesteding/Regelen dagelijkse zaken
Liberein	Dagbesteding
Livio – Thuisbegeleiding	Regelen dagelijkse zaken
Humanitas/Oost	Begeleiding individueel/gezin
Avanti Wilskracht	Kracht van Verenigingen
De Tubanters	Kracht van Verenigingen
Hospice en Leendert Vriel	Schoonmaak
Ixta Noa – Ervaringsdeskundige	Deskundigheidsbevordering
Ixta Noa – Inloop GGZ	Inloopvoorziening
Mediant – Intensieve vrijwillige begeleiding	Ondersteuning
Mediant – Inloop GGZ	Inloopvoorziening

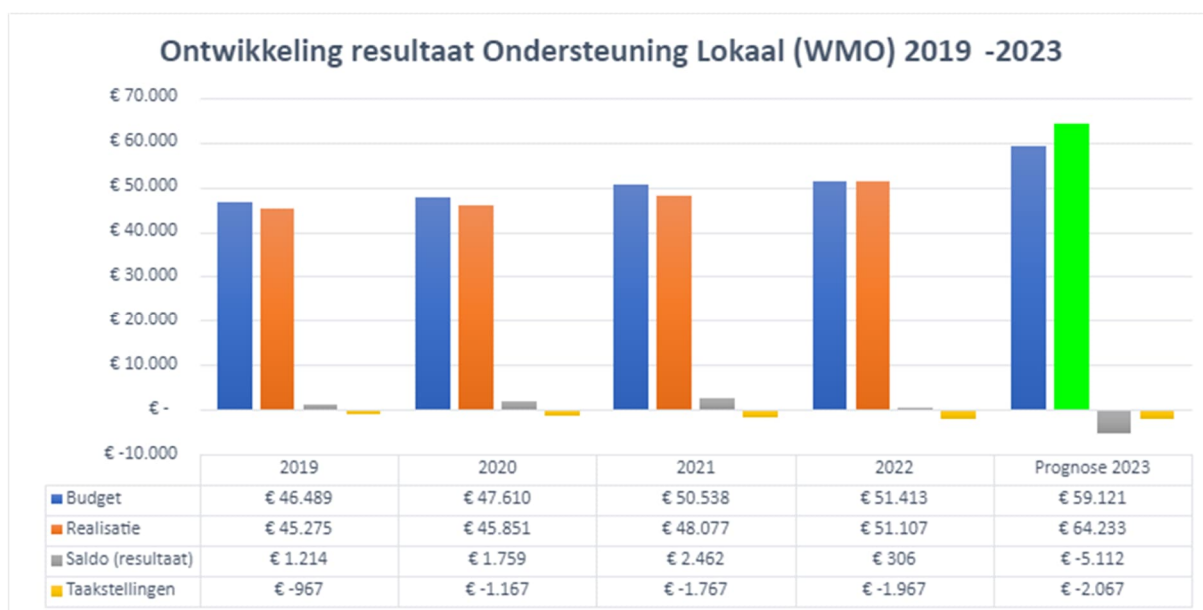
Algemene Wmo-voorzieningen worden ontwikkeld vanwege verschillende redenen. Het sluit soms beter aan op de behoeften van inwoners en we willen het beroep op maatwerkvoorzieningen verminderen. Wanneer bestaande maatwerkvoorzieningen worden omgeslagen naar algemene voorzieningen is het financiële effect goed in kaart te brengen. Maar het blijft lastig om dit te koppelen aan het (hopelijk verminderd) gebruik op maatwerkvoorzieningen.

E. Financiën

In dit hoofdstuk geven we u inzicht in de ontwikkeling van de begroting en de realisatie van de Wmo-maatwerkvoorzieningen⁵. Dit wordt gevolgd door een analyse van de oorzaken van het geprognoseerde tekort voor 2023.

Jaarresultaat 2023

Voor het eerst sinds de invoering van de Wmo in 2015 verwachten we over 2023 een negatief jaarresultaat op de Wmo lokale maatwerkvoorzieningen. De jaren voor 2023 is het gelukt om financiële taakstellingen te realiseren én binnen de begrote budgetten te opereren.

Het verwachte financiële resultaat in 2023 van de Wmo lokale maatwerkvoorzieningen bedraagt circa min € 5.000.000,-. Het verwachte resultaat voor Enschede op Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang bedraagt circa plus € 4.000.000,- waardoor per saldo een relatief gering tekort overblijft over 2023.

Dat laat onverlet dat de financiële houdbaarheid voor de middellange termijn een forse opgave is en vraagt om visie en maatregelen.

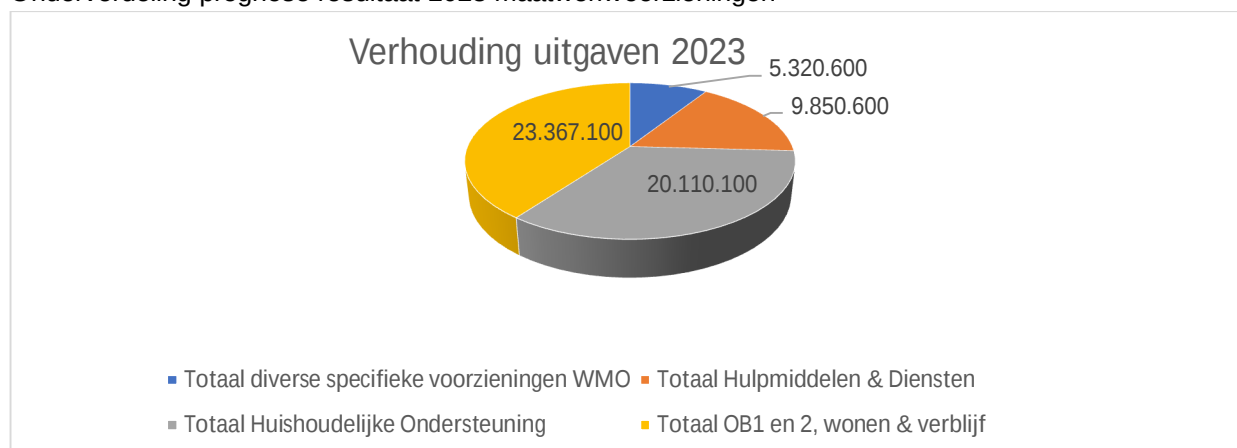
⁵ De meer algemene taken zoals sociale samenhang, veiligheid, leefbaarheid, toegankelijkheid en preventie zijn in 2007 toegevoegd aan de Wmo waarmee de Welzijnswet is komen te vervallen. Er is aan deze algemene taken geen specifieke uitkering toegevoegd aan het gemeentefonds. De Welzijnswet kende immers ook geen specifiek budget, de gemeenten werden en worden geacht uitvoering te geven aan deze verantwoordelijkheden uit de algemene middelen, c.q. de algemene uitkering gemeentefonds.

De onderdelen Beschermd Wonen en Maatschappelijk Opvang uit de Wmo vallen onder de centrumgemeentetaak van Enschede en kennen hun eigen regime. Deze taken bestaan uit de Wmo-voorzieningen voor wonen, begeleiding en dagbesteding voor een specifieke doelgroep.

Ondersteuning lokaal Wmo, prognose 2023 (in euro)

Ondersteuning Lokaal Wmo	BEGROOT	REALISATIE	Afwijking
Consultatie & diagnostiek	5.000	5.300	-300
OB 1 dagbesteding	8.112.500	8.872.400	-759.900
OB 2 dagbesteding & begeleiding	9.650.000	10.864.200	-1.214.200
Wonen & Verblijf (dakjes)	1.620.000	1.878.200	-258.200
LTA (specialistische functies)	144.000	194.800	-50.800
Persoons Gebonden Budget	1.865.200	1.502.000	363.200
Totaal dagbesteding, begeleiding, w&v	21.396.700	23.316.900	-1.920.200
Rolstoelen	1.574.867	1.501.300	73.567
Vervoersdiensten	1.727.300	2.487.000	-759.700
Vervoersvoorzieningen	3.097.653	2.909.300	188.353
Woondiensten	10.000	-	10.000
Woonvoorzieningen (woningaanpassingen)	3.192.481	2.708.000	484.481
Totaal Hulpmiddelen & Diensten	9.602.300	9.605.600	-3.300
OH	16.670.000	17.377.300	-707.300
Extra hygiëne	195.000	185.100	9.900
Wasverzorging	1.950.000	1.818.500	131.500
Maaltijden	27.500	31.300	-3.800
Regie	185.000	166.100	18.900
Zorg Kind	1.000	900	100
PGB	710.000	574.000	136.000
Totaal Huishoudelijke Ondersteuning	19.738.500	20.153.200	-414.700
Collectieve voorzieningen Wmo	5.085.191	4.985.800	99.391
Eigen Bijdrage	-1.622.000	-1.467.100	-154.900
Effect AMvB reële tarieven	22.000	2.390.000	-2.368.000
Materieel budget	23.995	15.000	8.995
Bijdrage Regio OH (CM)	35.000	33.659	1.341
Doorbelastingen	4.839.549	5.199.700	-360.151
Totaal Ondersteuning Lokaal Wmo	59.121.236	64.232.759	-5.111.523

Onderverdeling prognose resultaat 2023 maatwerkvoorzieningen

Analyse van het verwachte resultaat 2023

Het geprognostiseerde tekort op de Wmo wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door factoren waar we als gemeente geen invloed op hebben. De effecten van de reële tarieven die we verplicht moeten volgen is conform de algemene maatregel van bestuur (AMvB). De doorberekening van de inflatie en het abonnementstarief eigen bijdrage kunnen we lokaal niet beïnvloeden. In het volgende hoofdstuk 'Beleidsopties' wordt ingegaan op de mogelijkheden om invloed uit te oefenen op volumegroei en zorgverzwaring.

ANALYSE ONDERSTEUNING LOKAAL (WMO)				
Harde effecten	Effect reële prijs	-2.368.000		
	Effect inflatie	-930.000		
	Minder EB	-155.000		
	Tariefseffect	-3.453.000	68%	
Zachte effecten	Volume groei & Zorgverzwaring	-1.300.000		
	Personeel	-360.000		
		-1.660.000	32%	
TOTAAL RESULTAAT 2023		-5.110.000		

*bedragen zijn afgerond op duizendtallen

Eigen bijdrage inwoners

Sinds 2019 is er een abonnementstarief. Iedereen die gebruik maakt van de Wmo betaalt € 20,60 per maand. Dit is onafhankelijk van de hoogte van het inkomen. Hier is veel protest op vanuit de gemeenten. Het gebruik van ondersteuning huishouding (OH) is sindsdien met 10% gestegen, zie <https://www.gemeente.nu/sociaal/wmo/gebruik-huishoudelijke-hulp-via-wmo-stijgt-fors/>. De tekorten van gemeenten lopen hierdoor alleen maar op.

Het rijk heeft mede naar aanleiding hiervan besloten om de eigen bijdrage voor alle Wmo voorzieningen weer inkomensafhankelijk te maken. De invoerdatum is 1 jaar opgeschoven. Ondanks het demissionaire kabinet gaan de voorbereidingen voor de invoering per 1-1-'26 gewoon door. De Tweede Kamer heeft dit onderwerp niet controversieel verklaard. Het wetsvoorstel is inmiddels in de ambtelijke consultatie geweest. Op dit moment loopt de uitvoeringstoets van VNG Realisatie.

De verwachting is dat het herinvoeren van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage financieel slechts een kleine plus gaat opleveren ten opzichte van nu. De verklaring hiervoor is dat we inschatten dat niet veel inwoners van Enschede die van Wmo voorzieningen gebruikmaken een hoog inkomen hebben. Verder zijn er ook nog extra uitvoeringskosten bij de uitvoering van deze wijziging.

F. Beleidsopties

In dit hoofdstuk gaan we in op de lokale beïnvloedingsruimte en waar we verbeterkansen zien. Eerst een meer algemene beschouwing over (on)mogelijkheden en kanttekeningen, vervolgens een aantal beleidsopties. Sommige zijn al min of meer in gang gezet en vragen om versterking. Een aantal andere opties vragen om concrete opdrachten.

Op de volumegroei en de zorgverzwaring kunnen we (proberen) invloed uit te oefenen. De gemeente kan de toegang verscherpen en daarmee het volume proberen te beheersen. En daarnaast sturen op minder intensieve en langere (duurdere) zorg. Dat roept naast de genoemde uitgangspunten tegelijkertijd vragen op over juridische houdbaarheid.

Relevanter en passender is de vraag of we in staat zijn om voorwaarden te scheppen zodat onze inwoners gezonder en vitaler kunnen blijven (of worden), elkaar meer kunnen ondersteunen en daardoor minder intensief én later een beroep doen op zorg en ondersteuning. Sturen op personeelskosten is vooral een theoretische mogelijkheid. De werkdruk is reeds toenomen door de stijgende vraag en de benodigde inzet op preventie.

In dit hoofdstuk beogen we in beeld te brengen waar de mogelijke beleidskeuzes liggen en hoe dit geconcretiseerd zou kunnen worden. Daarmee geven we uw raad een beeld van de mogelijkheden en hopen we bij u richting te kunnen ophalen voor de definitie strategienota duurzame Wmo.

Algemeen

Lopende contracten en aanbesteding

De afgelopen anderhalf jaar zijn voor alle maatwerkvoorzieningen nieuwe aanbestedingstrajecten afgerond of in gang gezet. Om die reden kan op korte termijn niet éézijdig worden afgeweken van de kaders en voorwaarden voor contractering.

Kort overzicht:

- a) Ondersteuning Huishouden: aanbesteed in 2023, op 01-01-2024 zijn de nieuwe contracten met 14 aanbieders gestart;
- b) Woonvoorzieningen, woningaanpassingen: trapliften is in 2023 opnieuw aanbesteed;
- c) Nieuwe verordening Maatschappelijke ondersteuning 2024;
- d) Vervoersdiensten: regiotaxi is aanbesteed in 2023, nieuw contract gaat in per 01-08-2024, vervoer dagbesteding aanbesteed in 2023, nieuw contract per 01-08-2023;
- e) Begeleiding en dagbesteding: aanbestedingsprocedure 2024 loopt, nieuwe contracten gaan gelden vanaf 2025;
- f) Wonen & verblijf voor mensen met licht verstandelijke beperking: aanbesteding 2024 loopt, nieuwe contracten gaan gelden vanaf 2025.

Kanttekening: er zijn en worden bij Ondersteuning Huishouden en Begeleiding en dagbesteding geen volumeverplichtingen aangegaan waardoor er voldoende ruimte is om ervaringen op te doen met vernieuwingsexperimenten. Daar is bewust voor gekozen. In de bestekken is expliciet opgenomen dat we gedurende de contractperiode proefprojecten starten en ontwikkelen. Dit is samen met de aanbieders gericht op meer onderlinge samenwerking tussen aanbieders en realisering van aansluiting met en op het voorliggende veld.

Gebiedsgericht werken, sterke sociale basis in buurten

Als we iets willen veranderen in de Wmo, dan zullen we radicaal moeten durven kijken. Radicaal naar de manier waarop we in onze stad de hulp en ondersteuning organiseren.

Wij zijn van mening dat we toe moeten werken naar een gebiedsgerichte aanpak van de hulp in het sociaal domein. Op dit moment wordt een bestuurlijke opdracht voorbereid om dit concreet uit te werken en ervaring op te doen in aantal wijken.

Deze aanpak moet gaan helpen om opwaartse druk naar claims op maatwerkvoorzieningen te dempen. We streven ernaar om problemen en persoonlijke uitdagingen van mensen zoveel mogelijk binnen de nabije leefomgeving aan te pakken, gericht op normalisatie en het versterken van de kracht van het collectief. Met meer algemene voorzieningen en minder individuele beschikkingen. Dit betekent dat we streven naar een samenleving waarin ondersteuning en zorg integraal en toegankelijk zijn voor iedereen die het nodig heeft. Laagdrempelig, dichtbij en normaal in een samenleving.

Om dit te realiseren is het cruciaal dat we onszelf slimmer gaan organiseren. Daarvoor moeten we kijken naar de sociale en fysieke infrastructuur in de leefomgeving van de inwoners. En vooral ook in gesprek gaan met de inwoners om het “systeem” te veranderen.

- Hoe kunnen we gezond en vitaal ouder worden stimuleren?
- Hoe kunnen we inwoners van straat en buurt inzetten om elkaar te ondersteunen?
- En welke rol kan de gemeente daarin spelen?

Voor goede zorg is samenwerking nodig. Het belang van werken in netwerken wordt alom onderschreven. In een wijknetwerk staat het elkaar kennen, ontmoeten en vinden in de wijk of buurt voorop. Tussen de professionals die voor de inwoner werken, maar ook tussen de organisaties: zorgaanbieders, welzijnspartijen, wijkteams en gemeente. Problemen komen vaak niet alleen en het oplossen van één probleem is vaak symptoombestrijding. Het echte verschil wordt gemaakt door de professionals die buiten in de wind staan: zoals de huisarts, tandarts, fysiotherapeut, wijkverpleegkundige, de welzijnsmedewerker, de wijkcoach, de vrijwilligers in het verenigingsleven, de buurtvertegenwoordigers, de wijkregisseur, de wijkagent, de onderwijzer.

Dit is geen nieuw inzicht. Ook niet nieuw is dat we vroeg signaleren warm ondersteunen, zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig. Dit moeten we op buurt- en wijkniveau organiseren.

Met een adequaat aanbod van algemene Wmo voorzieningen, collectieve voorzieningen, ondersteunende welzijnsstructuur kan het beroep op Wmo maatwerkvoorzieningen worden gedempt. Er vroegtijdig bij zijn in de “eigen” leefomgeving zorgt ervoor dat de ondersteuning -meer dan nu- collectief in het voorliggend veld in de wijk plaatsvindt. Mogelijk kunnen we gebruik maken van het slapende potentieel van vrijwilligers in de buurt. Doordat de hulp nabij is en ‘minder zorg/specialistisch’ is, is de drempel voor de inwoner om deel te nemen laag.

We hebben van eerdere initiatieven geleerd dat het belangrijk is om te zorgen voor een “dekkende” infrastructuur van algemene Wmo voorzieningen en collectieve voorzieningen. Alleen dan kan met succes bij een claim op maatwerk worden doorverwezen naar de voorliggende voorzieningen als “licht en dichtbij” toereikend wordt ingeschat.

Het vertalen van deze visie naar een concreet implementatieplan vraagt om een opdracht voor de stad en een organisatie waarin alle partijen, niet in de laatste plaats onze inwoners, vertegenwoordigd zijn. Het plan om veel meer gebiedsgericht en met verschillende disciplines de sociale infrastructuur in de stad te verbeteren sluit hierop aan.

Concrete beleidsopties

Hoe blijven we de Wmo op een warme, sociale en menselijke manier uitvoeren en houden we dat betaalbaar en uitvoerbaar? Welke richting kiezen we?

Hieronder volgt een opsomming van mogelijkheden en van initiatieven met een verschillende status. Waar mogelijk is een eerste inzicht gegeven in de inhoudelijke consequenties van de verbeterkansen.

Ook hebben we een eerste potentiescan gemaakt op basis van de impact voor onze inwoners, de juridische risico's, de uitvoeringskosten versus rendement en de implementatie tijd. In de linker kolom vindt u de uitkomsten van deze scan:

↓ = weinig potentie

+ = waarschijnlijk potentie

~ = misschien potentie

Nr.	MAATWERKVOORZIENINGEN
1.	Ondersteuning Huishouden (OH) Wasverzorging inrichten als algemene Wmo voorziening Onderzoeken onder welke voorwaarden en met welke opbrengst een externe was service kan worden aangeboden ter vervanging van de huidige module wasverzorging. Weging In 2020 heeft BMC-onderzoek gedaan en uit het daaropvolgende politieke debat is gebleken dat er geen draagvlak hiervoor was.
2.	OH niet meer wekelijks maar twee wekelijks inzetten Samen met aanbieders OH verkennen wanneer overgegaan kan worden tot twee wekelijkse inzet voor huishoudens met sec een toekenning basismodule OH. Daarbij rekening houdend met de persoonlijke omstandigheden. Bijvoorbeeld bij het ontbreken van voldoende sociale contacten blijft een wekelijkse inzet. Weging Er is sporadisch ervaring opgedaan met twee wekelijkse inzet in periodes van krapte (zoals tijdens vakantie). Aanbieders stemmen dit af met inwoners. Sommige inwoners geven zelf aan dat eenmaal per twee weken voor hen voldoende is. Doorgaans betreft dan het inwoners waarbij nog een deel eigen kracht aanwezig is of de woning relatief klein is. De ervaring hiermee is voor de laatste groep zeker positief. Ook bij incidentele tweewekelijkse inzet leert de ervaring dat inwoners hiermee uit de voeten kunnen. Goede communicatie is hierbij van wezenlijk belang.
3.	Abonnementstarief inkomensafhankelijk voor OH (en woonvoorzieningen) Herinvoering van de inkomensafhankelijke bijdrage in de Wmo staat op de landelijke agenda. Het rijk is bezig met het voorbereiden van het wetsvoorstel. Vooralsnog wordt uitgegaan van invoering met ingang van 2026. Weging Een aantal gemeenten heeft vooruitlopend op landelijke besluitvorming een inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor de Wmo ingevoerd. In een casus van de gemeente Leusden heeft de Centrale Raad van Beroep geoordeeld dat dit niet is toegestaan.

Nr.	MAATWERKVOORZIENINGEN
4. ~	OH deels als algemeen gebruikelijk aanmerken Veel huishoudens in de stad maken gebruik van een huishoudelijke hulp en financieren dat zelf. Zodra men op leeftijd komt en minder fit raakt staat in de huidige praktijk OH via de Wmo “open”. Het is te overwegen om te onderzoeken of die toegang kan worden beperkt, bijvoorbeeld als er sprake is van het ontbreken van andere vormen van zorg & ondersteuning via de Wmo. Weging Er kleven zo goed als zeker juridische bezwaren aan deze benadering, dat vraagt om een nadere beschouwing. Er ligt ook een relatie met reablement, dat wil zeggen eerst inzetten op verbetering van de fysieke conditie voordat OH wordt ingezet. Zie ook verbeterkans nr. 2 bij ‘Ontwikkelen en vernieuwen’ op p. 23.
5. I	Beperken reismogelijkheden regiotaxi Strikt genomen is de vervoersvoorziening regiotaxi uitsluitend bedoeld voor maatschappelijke deelname. Daar valt bijvoorbeeld vervoer naar de werkvoorziening niet onder. Daarnaast kent Enschede geen beperking op het aantal kilometers dat per jaar gereden mag worden. Sommige gemeenten kennen die beperking wel, in jurisprudentie is vastgelegd dat een grens van 1500 kilometer per jaar mag worden gesteld. Weging Enschede kent nu geen kilometerbeperking en controleert niet streng op reisdoel “maatschappelijke deelname”. De uitvoeringskosten wegen wellicht niet op tegen de opbrengst van een dergelijke maatregel, harde gegevens ontbreken echter.
6. ~	Vervoermiddelen meer algemeen gebruikelijk verklaren Vervoermiddelen in relatie tot participatie zijn algemeen gebruikelijk, en komen daarmee voor eigen rekening. Alleen als er sprake is van andere voorzieningen zorg & ondersteuning kan via de Wmo verstrekking van vervoermiddelen worden overwogen. Weging In de verordening Maatschappelijke ondersteuning 2024 is vastgelegd dat vervoersvoorzieningen alleen op basis van een medisch advies worden ingezet. Daarmee lijkt voldoende gewaarborgd dat verstrekking alleen plaats vindt op basis van zorg.
7. +	Toegang tot wonen & verblijf voor licht verstandelijk beperkten onderbrengen bij het CIMOT Door ook voor de groep licht verstandelijk beperkten gebruik te maken van de centrale toegang tot maatschappelijke opvang en beschermd wonen (CIMOT) wordt de toegang tot wonen en verblijf bij één organisatie ondergebracht. Dat voorkomt discussie in de uitvoering en vermindert de noodzaak tot afstemming. Dat betekent dat voor deze groep ook de uitvoeringsafspraken zoals die voor Beschermd Wonen gelden van toepassing worden. Weging In opdracht van het college wordt verkend onder welke voorwaarden deze taak kan worden ondergebracht bij het CIMOT en wat daarvan de gevolgen zijn. Enschede doet dat vanuit haar centrumgemeentetaak in samenwerking met de buurgemeenten. In de komende maanden wordt advies verwacht.

NR.	ONTWIKKELEN EN VERNIEUWEN
	Bekeken moet worden welke opdracht, onder welke voorwaarden, tegen welke financiering we willen uitzetten. Weging In de aanbesteding voor OH en dagbesteding & begeleiding is voldoende ruimte gecreëerd om te ontwikkelen en maatwerkvoorzieningen af te schalen naar bijvoorbeeld algemene voorzieningen. Ook is de mogelijkheid opengelaten om pilots uit te voeren en te werken met (een) preferente aanbieder(s) in een gebied, gebiedsgericht werken.
4. +	Dagactiviteiten voor mensen met dementie. Liberein is actief op de ontwikkeling van nieuwe vormen van dagbesteding. Betere, meer collectieve, preventieve voorzieningen die ook mantelzorgers ondersteunen, zijn belangrijk om de druk op maatwerkvoorzieningen te verminderen. De Posten doet als partner graag mee aan deze ontwikkelingen ZonMW stimuleert dergelijke ontwikkelingen voor dagactiviteiten voor mensen met dementie, onder meer door subsidiemogelijkheden. Weging Liberein, De Posten en de gemeente gaan in maart/april een subsidieaanvraag bij Zon MW indienen.
5. +	EHealth en zorg op afstand, technologie en digitalisering De wereld van technologie, hulpmiddelen en digitalisering is volop in ontwikkeling en creëert mogelijkheden voor zorg & welzijn. Daarmee kunnen we ons voordeel doen, maar dat gebeurt niet vanzelf. Technologie is niet dé oplossing maar kan wel helpen en worden ingezet voor bijvoorbeeld meer contactmomenten tussen inwoners. Er liggen mogelijkheden én uitdagingen waarbij de kennisinstellingen (ROC, Saxion, UT) samen met ons op willen trekken. Denk hierbij aan: - 20 - 30% van onze inwoners 18+ is niet digitaal vaardig genoeg, - Gezamenlijke portal/ plek met informatie waar wat te vinden is. - Gebruik (digitale) technologie om te verbinden. Vraaggestuurde technologie, zorg dat het ook makkelijk te vinden is voor alle inwoners. Weging Vanaf het 2e kwartaal 2024 is er een verkenning van programmasamenwerking met de kennisinstellingen.
6. +	Project Thuis wonen met technologie van InteraktContour Steeds meer mensen met niet aangeboren hersenletsel (NAH) hebben intensieve zorg nodig. Met technologie thuis kunnen zij langer zelfstandig en veilig thuis wonen. Dit helpt ook de mantelzorgers en de zorgmedewerkers. In het project technologie thuis van InteraktContour krijgen thuiswonende inwoners met NAH advies op maat over technologische producten. Zij kunnen deze producten vrijblijvend uitproberen via een uitleenservice met meer dan 40 verschillende technologieproducten. Projectdoel - Toename zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie - Hogere kwaliteit van leven - Langer thuis wonen - Ontlasting mantelzorg

NR.	ONTWIKKELEN EN VERNIEUWEN
	Het hoofddoel van dit project is dat cliënten met technologie thuis meer zelfredzaam te maken zodat zij fijner en langer zelfstandig kunnen wonen Weging InteraktContour vraagt de gemeente Enschede om een financiële bijdrage voor dit project. De doelgroep heeft een Wmo indicatie. Het verzoek is in behandeling.
7. +	Samenwerken met kennisinstellingen Door de werkbijeenkomsten zijn kennisinstellingen (ROC Twente, Saxion, UT) en gemeente met elkaar in gesprek geraakt over de inhoud van de Wmo én over de rol die we onze inwoners (kunnen) geven bij vernieuwing en inrichting van de samenleving. De kennisinstellingen leiden de professionals op die ook in Enschede een werkplek zullen vinden, maar vertegenwoordigen ook veel kennis op de terreinen van welzijn & zorg en van inwonersbetrokkenheid. Weging We zijn in gesprek over een innovatietraject naast of door de uitvoering van de Wmo heen waarbij we ons baseren op bestaande vernieuwingen, pilots en andere initiatieven. Dit gebeurt met inzet van studenten, lectoren en onderzoekers. Meerjarige programma afspraken kunnen de kennisinstellingen helpen in de leer- en onderzoeksdoelen en kan de gemeente helpen in vernieuwing en monitoring.

NR.	WIJKGERICHT, INTEGRAAL, SOCIALE INFRASTRUCTUUR
	De pilot moet ertoe leiden dat er verbinding komt tussen partners in de buurt. Het moet daarnaast de ingrediënten geven voor ontwikkeling in de hele stad. Een team professionals moet worden opgesteld op basis van de ondersteuningsbehoefte in de wijk. Met specifieke expertise voor die wijk. Weging In het project Boswinkel - De Braker dat binnenkort van start gaat, doen we ervaring op met het beschikkingsvrij begeleiden van inwoners. Deze pilot moet er eveneens toe leiden dat er verbinding komt tussen partners in de buurt. Het moet daarnaast de ingrediënten geven voor ontwikkeling in de hele stad.
4. +	Wonen en Wmo In woonzorgvisie Enschede zijn de gezamenlijke ambities van woningcorporaties, zorgaanbieders en gemeente vastgelegd in gemeentelijke beleidsuitspraken. <u>De ambitie in vier hoofdlijnen:</u> 1. We zorgen voor een gevarieerd woonaanbod dat ook voor ouderen geschikt is 2. We richten ons op het behouden en versterken van de zelfredzaamheid van ouderen 3. We werken aan zorgzame buurten 4. We werken samen: Samen bereiken we meer! Deze ambities dragen bij aan samenredzaamheid. Weging De uitvoeringsagenda woonzorgvisie 2023 - 2024 geeft vorm en inhoud aan de realisatie van de ambities.

NR.	REGIONAAL / LANDELIJK
1.	Strategie lobby Wmo Enschede zit bij de 15 grootste gemeenten van Nederland en heeft van oudsher positie. Lobby op een duurzame Wmo kan via de lijn van aanpassing van regelgeving en via de lijn van de budgetten die beschikbaar worden gesteld. ~ Weging Ons college is actief bij de VNG en de G40. Dit zijn de geëigende clubs om een landelijke lobby te organiseren. Dat kan ambtelijk ondersteund worden aan de tafels van VNG, netwerk-directeuren sociaal domein, regio Twente.
2.	Gezond en zelfredzaam ouder worden (Twentse Koers) Inwoners vroegtijdig laten nadenken en handelen vanuit de visie gezond en zelfredzaam ouder worden (bewustwordingscampagne). De bewustwordingscampagne is het overkoepelende project binnen het project 'gezond en zelfredzaam ouder worden'. Hierbij streven we ernaar dat inwoners vroegtijdig gaan nadenken en handelen vanuit de visie gezond en zelfredzaam ouder worden. Dit willen we bereiken door middel van een grootschalige, Twente brede bewustwordingscampagne richting de inwoner van Twente. Het aanmoedigen om tijdig te anticiperen en reflecteren op toekomstige veranderingen staat in de campagne centraal. Hierdoor zetten we de inwoner van Twente aan om proactief na te denken en te handelen uit het gedachtegoed gezond en zelfredzaam ouder worden. Hierbij zoeken we nauwe afstemming met overige regionale en landelijke initiatieven. ~ Positieve gezondheid Mensen zijn niet hun aandoening. Toch wordt daar wel vaak op gefocust; hoe lossen we de klachten en problemen op? Positieve gezondheid is een bredere kijk op gezondheid. Het accent ligt niet op ziekte, maar vooral op wat nog wel kan en op de veerkracht van mensen. Met deze bredere benadering draag je bij aan het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. En hierbij zoveel mogelijk eigen regie te voeren. Weging De Twentse Koers is bezig met het voorbereiden van de bewustwordingscampagne. V.w.b. positieve gezondheid wordt gebruik gemaakt van de ZonMW subsidie call rond sport, bewegen en sociale ongelijkheid, in samenwerking met Saxion en UT.

NR.	REGIONAAL / LANDELIJK
3.	Zet maximaal in op uitvoering van bestuurlijke akkoorden We hebben een goede samenwerking met Twentse Koers en de 14 deelnemende gemeenten. De Twentse Koers biedt ondersteuning op o.a. de volgende zaken: - Integraal Zorg Akkoord (IZA) - Gezond en Actief leven Akkoord (GALA) - programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO) - programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (TAZ) Weging Er komt op korte termijn een nota Gezondheid naar de gemeenteraad. In Enschede wordt gewerkt aan alle 15 programmalijnen van GALA om te investeren in een gezonde generatie voor 2040. Doel is dat onze inwoners weerbaar en gezond zijn door op te groeien, te leven, te werken en te wonen in een gezonde leefomgeving. Bijzondere aandacht gaat hierbij uit naar het tot stand brengen van een sterke sociale basis. Het gaat bij GALA om ondersteuning bij een gezonde leefstijl in het publieke of sociaal domein, zodat medische zorg niet of minder nodig is. Samenhang van GALA en het IZA is om op lokaal én regionaal niveau afspraken te maken over het versterken en duurzaam borgen van preventief gezondheidsbeleid en de verbinding van de eerstelijnszorg met het welzijn/sociaal domein.
4.	Afbakening Wmo/Wlz Gemeenten hoeven geen Wmo maatwerkvoorzieningen te verstrekken aan inwoners die aanspraak maken op de Wlz (artikel 2.3.5 lid 6 Wmo 2015). De wetgever heeft een aantal uitzonderingen op deze hoofdregel in het leven geroepen. Een van de uitzonderingen is dat hulpmiddelen en woningaanpassingen voor <u>thuiswonende</u> Wlz inwoners voor rekening is van de Wmo. Uitzondering hierop is dat er geen Wmo voorziening hoeft te worden ingezet als de beperking met de Wlz-indicatie kan worden ondervangen. Recent zijn er twee uitspraken van verschillende rechtbanken die hebben gesteld dat inwoners met een Wlz indicatie in de vorm van een pgb, modulair pakket thuis (MPT) en volledig pakket thuis (VPT) niet als thuiswonend moeten worden gezien. Deze uitspraken moeten nog bevestigd worden door de Centrale Raad van Beroep. Indien die deze uitspraken bekrachtigt betekent dit dat de gemeente voor deze inwoners niet langer via de Wmo hoeft te compenseren. Weging Op dit moment is nog niet bekend wat het financiële effect hiervan zal zijn.

Binnen het sociaal domein zijn er veel initiatieven en ideeën om de wereld van zorg & ondersteuning te verbeteren op alle niveaus. In bovenstaande lijsten hebben wij op een rij gezet waar we als gemeente al mee bezig zijn en waar we de mogelijkheden zien. Het is geen uitputtende lijst, maar geeft een goed beeld.

G. Discussie

In het vorige hoofdstuk heeft u beleidsopties gelezen, met een eerste weging daarvan door het college. Daarmee hebben we nog geen strategie voor de komende jaren om de Wmo warm, sociaal, menselijk en ook betaalbaar uit te voeren. We vragen uw raad daarom om aan de hand van deze discussienota op een aantal punten richting aan het college mee te geven.

Ten eerste willen we u vragen om twee vragen te beantwoorden:

1. Deelt u de uitgangspunten zoals verwoord aan het begin van deze nota (hoofdstuk A)?
2. Welke beleidsopties uit het vorige hoofdstuk zijn voor u niet acceptabel? En welke opties zou u het college aanvullend willen meegeven?

Ten tweede willen we u vragen om te reageren op de onderstaande omschreven stellingnames met betrekking tot het financiële tekort op de Wmo.

Welke stelling of combinatie van stellingen spreekt u aan?

1. Niets veranderen, tekort is vooral een landelijk probleem

De problemen in de uitvoering van de Wmo zijn het gevolg van toenemende vergrijzing en behoefte aan zorg & ondersteuning. Daar hebben we als gemeente geen invloed op. De kosten stijgen vooral door de AMvB reële prijzen en door de inflatie. Gemeenten worden daarvoor onvoldoende gecompenseerd door het Rijk. De houdbaarheid van de Wmo is een landelijk probleem en moet dus ook landelijk worden opgelost. Bovendien wordt het tekort op de Wmo maatwerkvoorzieningen gecompenseerd door meevallers op de uitvoering van Wmo beschermd wonen. Per saldo beschouwen we het budget voor de Wmo als afdoende. Het komende vergrijzingsvraagstuk moeten we maar buiten de Wmo oplossen. Dat doet niet af aan het feit dat op de lokale uitvoering van de Wmo wel een tekort blijft bestaan.

2. Beperkt veranderen, huidig beleid verbeteren is voldoende.

We hebben de afgelopen jaren veel goede voornemens uitgesproken en ook in beleidskaders vastgelegd. Het is niet altijd gelukt om daar een concreet vervolg aan te geven, vaak omdat de capaciteit in beslag werd genomen door de actualiteit. We hebben geen nieuwe strategie of beleidskaders nodig. Samen moeten we een goed uitvoeringsagenda opstellen en realiseren. Dat levert nog wat beperkte besparingen op. De rest van het tekort vangen we op in de begroting.

3. Veranderen, versoberen van de huidige maatwerkvoorzieningen.

Het huidige systeem van de Wmo is niet houdbaar en wachten op Den Haag gaat te lang duren. De lokale maatwerkvoorzieningen zorgen in 2023 voor een forse kostenoverschrijding, die structureel dreigt te worden. Laten we de grens opzoeken en ingrijpen op de huidige maatwerkvoorzieningen. We zijn bereid om stevige juridische risico's te nemen en zo nodig de lokale regels aan te passen om de maatwerkvoorzieningen te versoberen. Dat betekent dat inwoners minder ondersteuning krijgen; mogelijk besparen we snel kosten op de Wmo.

4. Veranderen, reablement en een gebiedsgerichte aanpak

Het huidige systeem van de Wmo is niet houdbaar en wachten op Den Haag gaat te lang duren. We gaan lokaal aan de slag met het uitwerken van gebiedsgerichte experimenten, waarvan we leren voor de rest van de stad. We proberen maatwerkvoorzieningen waar mogelijk te vervangen door algemene voorzieningen in de wijk. En we investeren in reablement en de verbinding tussen zorg en technologie. We accepteren dat het mogelijk langer duurt voor we besparingen realiseren, maar sturen wel op reductie van het tekort.

Bijlage 1. Wat is al vastgelegd

We hebben de afgelopen jaren in verschillende nota's al veel uitgangspunten en doelstellingen en daarmee strategie vastgelegd over de Wmo.

2019	<i>Subsidieverordening opvang, begeleiding en beschermd wonen voor kwetsbare inwoners 2019</i> Voor kwetsbare inwoners, zijnde: 1. mensen met een psychiatrisch ziektebeeld of verslavingsproblematiek die als gevolg hiervan zodanig beperkt zijn in hun zelfredzaamheid dat ze niet zonder 24-uurs toezicht of begeleiding kunnen en die voor hun functioneren en herstel afhankelijk zijn van een beschermde omgeving waarin zij zich veilig kunnen voelen en hen gespecialiseerde ondersteuning geboden kan worden/noodzakelijk is; 2. mensen die geen enkele vorm van onderdak hebben en tijdelijk niet in staat zijn het noodzakelijke onderdak zelf te verwerven en te behouden, of 3. mensen met een ggz-achtergrond die niet zelf om hun hulp vragen en niet beschikken over stabiele primaire levensvoorzieningen.	Raadsbesluit 30-09-2019
2019	<i>Samen Verder Bouwen en Waarmaken, speerpunten Wmo/Jeugdhulp</i> 6 speerpunten met daaraan gekoppeld 20 prioriteiten vastgesteld. a) Heb lef en wees er op tijd bij b) Integrale ondersteuning en samenwerking c) Cliënt (resultaat) voorop d) Focus op jeugd en gezin e) (Langer) zelfstandig wonen f) Algemene voorzieningen beter benutten	Raadsbesluit 05-11-2019
2021	<i>Het vernieuwen van de toegang tot zorg en ondersteuning</i> Als gemeente willen we dat iedereen kan meedoen in het leven. Het is onze taak om Enschede zo inclusief mogelijk in te richten. Tegelijkertijd moeten we zorg en ondersteuning betaalbaar houden. Wij denken beide taken het beste te kunnen combineren door één brede toegang te maken tot zorg en ondersteuning. Die gezamenlijke toegang noemen we: de vernieuwde Wijkwijzer.	Raadsbesluit 31 mei 2021
2022	<i>Dialogonota Een Toekomstbestendig Sociaal Domein</i> De dialogonota bestaat uit drie delen: - We kijken terug op de opdracht die we in 2015 kregen, de keuzes die gaandeweg zijn gemaakt en de (on)bedoelde effecten daarvan. - We beschrijven de huidige maatschappelijke situatie en onze huidige visie op een toekomstbestendig sociaal domein. - We kijken vooruit naar waar we in 2027 willen staan -na tien jaar transformatie- en hoe we daar komen.	Nota besproken in de raad februari 2022, aange-merkt als overdracht naar nieuwe raad

2023	<i>Woonzorgvisie Ouderen Enschede</i> Resultaat van samenwerking met Menzis Zorgkantoor, Woonzorg Nederland, Domijn, de Woonplaats, Ons Huis, Livio, Liberein, Zorggroep Manna, De Posten. In deze woonzorgvisie zijn de gezamenlijke ambities van deze partijen vastgelegd in gemeentelijke beleidsuitspraken. <u>De ambitie in vier hoofdlijnen:</u> 1. We zorgen voor een gevarieerd woonaanbod dat ook voor ouderen geschikt is 2. We richten ons op het behouden en versterken van de zelfredzaamheid van ouderen 3. We werken aan zorgzame buurten 4. We werken samen: Samen bereiken we meer! De woonzorgvisie kent een uitvoeringsagenda 2023 - 2024.	Raadsbesluit 3 april 2023
2023	<i>Visie Opgave Inclusief Enschede</i> Samen met inwoners en partners in de stad werken aan een inclusieve en veerkrachtige samenleving; een samenleving waarin iedereen gelijke kansen heeft en volwaardig kan deelnemen. Dit doet de gemeente door te werken aan bestaanszekerheid, gezond leven makkelijker te maken en kansengelijkheid te vergroten. De visie vormt de basis voor het handelen nu en in de toekomst.	Raadsbesluit 7 november 2023
2023	<i>Verordening Maatschappelijke ondersteuning 2024</i> In de verordening zijn regels opgenomen over onder andere de toegang tot ondersteuning en de wijze van beoordeling van aanvragen/meldingen voor ondersteuning, de criteria voor het toekennen van een persoonsgebonden budget en de bevoegdheden en taken in het kader van toezicht en handhaving.	Raadsbesluit 4 december 2023
2023	<i>Regioplan Twente (Twentse Koers - Gezondheidsregio)</i> Samen koersen op gezondheid en goede zorg in Twente. In dit plan wordt beschreven wat de opgaven in Twente zijn, hoe we deze opgaven gaan aanpakken en met welke partijen in Twente we dit doen. De regio-opgaven zijn vertaald naar concrete aanpakken voor de twee samenwerkingsverbanden Twentse Koers en Twente Beter. Het onderdeel van Twentse Koers gaat meer in op de samenwerking met het sociaal domein en is meer gericht op gezondheid, preventie, zorg en ondersteuning thuis. De regio-opgaven zijn vertaald naar een concrete werkagenda met themalijnen en projecten voor Twentse Koers.	College
2023	<i>Opdrachtverlening aanbesteding wijkwelzijn</i> Doel 3: Vroegtijdig erbij zijn met juiste ondersteuning Resultaat: De verwachting is dat de ondersteuning meer dan nu, collectief in het voorliggend veld in de wijk kan plaatsvinden. Doordat de hulp nabij is en 'minder zorg/specialistisch' is, is de drempel voor de inwoner om deel te nemen laag.	College-besluit en raadsbrief 3 oktober 2023